

Părintele nostru*

Vor trece anii, vor trece veacurile (că va mai fi unul, că vor mai fi zece, Dumnezeu știe!) și generațiile următoare de iubitori de teologie vor trudi și vor încerca să pătrundă frumusețea textelor Părintelui Stăniloae așa cum încercăm noi să facem, acum, acest lucru cu scrierile unor Părinți ai veacurilor trecute.

Privindu-i icoana, vor fi fost atunci unii care se vor fi întrebat asupra traseului pământesc al Părintelui. Noi am avut mila imensă de la Dumnezeu ca să fim contemporani cu Părintele Dumitru și să-i stăm din când în când în preajmă. Putem da mărturie despre el și suntem obligați în fața lui Dumnezeu să o facem. Suntem chemați să-i alcătuim detaliat sinaxarul. Viața Părintelui a fost la vedere, nimic ascuns.

Opera teologică este și va fi la îndemâna tuturor, însă acele momente de tandră comunicare pe care le petrecea fiecare dintre noi în chilia Părintelui sunt un tezaur personal ce trebuie împărțit negreșit și celorlalți de acum și de mai târziu. Recitindu-i articolul „Sfințenie și delicatețe”, mi-am dat seama cât de sărace sunt cuvintele noastre față de cele ale Părintelui. Portretul sfântului făcut de el acolo este în fapt (astăzi o putem spune!) un autoportret. Nimic nu l-ar putea zugrăvi mai bine pe Părintele Dumitru decât propriile-i cuvinte. Căci acestea două îi aparțineau și lui: sfințenia și delicatețea.

Putința de a fi, așa cum era Părintele, pentru toți la fel și pentru fiecare într-un fel anume, personal, nu este decât a marilor părinți duhovnicești care au ajuns la asemănarea cu Dumnezeu. Pentru

* Prima apariție în: *Alfa și Omega*, Supliment de spiritualitate creștină al jurnalului Cotidianul, București, Anul II, nr. 10 (12), 15 octombrie 1993.

Părintele, ca și pentru Hristos, fiecare om era important, și el îi acorda toată atenția și o deschidere întru iubire. De aici, și faptul că ușa sa era deschisă totdeauna tuturor, și tandrețea cu care te trata. Pentru cei care-i călcau mai des pragul, el nu mai era numai marele teolog, numai preotul care-și lua deplin în serios harul, dar și tatăl, omul care te îmbrățișa, care-ți asculta întrebarea sau necazul, care te sfătuia și te îmbărbăta, cel la pieptul căruia puteai găsi adăpost.

Sigur, familia ocupa un loc important în inima lui. O prietenă îmi spunea cum l-a văzut odată dimineața, în zori, la Piața Rosetti, cu un buchet de flori: pe urmă și-a dat seama că era ziua maicii preotese. Pe marginea poeziei fiicei sale, comentând-o, a construit o întreagă teologie, pe care numai iubirea unui tată o putea dezvolta cu atâta spirit de pătrundere. Nepotul, Dumitraș, îi datorează întreaga sa pornire în viață. Cu câtă dragoste își primea rudele din satul natal! Dar și noi, cei ce ne apropiam de el, simțeam aceeași imensă tandrețe în contactul cu el. Nu trecea ziua de naștere sau onomastică a vreunuia dintre cei apropiați, fără ca să dea un telefon să-l binecuvânteze și să-i ureze de bine. Câtă bucurie produceau aceste gesturi, făcute cu o dezarmantă naturalitate.

Mi-aduc aminte de ultima întâlnire la spital. Fiecare dintre cei care au trecut pe acolo are desigur amintirea scumpă a unei ultime întâlniri. Părintele era deja în pragul spre o altă lume. (Avem multe a învăța despre om privindu-l când e în prag... Era ca în fața unei încăperi mai luminoase, prin a cărei ușă întredeschisă o rază cădea pe chipul său subțiat de asceza suferinței. Strălucea Părintele, răsfrângând acea lumină neapropiată, taborică. Amirosea a sfințenie în acea ultimă „chilie” a sa de la Fundeni. Îl străjuiau flăcăriua veghetoare a candeliei, reproduceri de icoane lipite pe faianță: Maica Domnului cu Pruncul, Sfântul Grigorie Palama... „Nu mai pot să mai vorbesc”, îmi spunea. „Nu mai trebuie. Ați vorbit și ați scris toată viața”, încercam să-l consolez. În astfel de clipe, totul este de o mare economie. În cazuri excepționale, se poate comunica intens cu mijloace puține. I-am sărutat mâna. A ridicat-o pentru a mă binecuvânta. Eu nu aș fi îndrăznit să-i cer un astfel de efort. Gestul, pornit de la el, a fost clar, complet și viguros. O mai făcuse

de atâtea ori în decursul anilor, dar parcă niciodată n-am avut ca atunci sentimentul unei forțe atât de extraordinare, de concrete, de evidente care mi se transmitea ca o descărcare teribilă de har.

De unde atâta putere în trupul acela vlăguit de boală? Ținându-i mâna, i-o simțeam pe a lui strângându-mă ușor, dar clar. Era tot un fel de a vorbi, de a ne mărturisi unul altuia. Îmi venea să-l îmbrățișez, să-l sărut, nu cu milă, ci cu un fel de pornire copilărească. „Doamne ajută!”, mi-a spus. „Doamne ajută!”, i-am răspuns. Așa se despart țăranii pe uliță, la noi, în Ardeal. Acestea au fost ultimele cuvinte între noi. Niciun fel de vorbe mari. În fond, totul este atât de simplu când este în rânduială. În fond, nici nu există despărțire pentru creștini. Dar sunt trei feluri de a fi împreună: când suntem împreună aici, pe această lume, în trup; când suntem unii aici, unii dincolo, cu duhul; când vom fi împreună în lumea cealaltă și vom avea și trupurile, pe cele transfigurate. Noi ne-am învățat cu această comunicare și cu trupul, cu îmbrățișările, cu binecuvântările, cu vederea chipurilor și, în acest sens, Părintele ne lipsește mult. Îl avem desigur și acum în chip mistic lângă noi, ca pe un sfânt, ocrotindu-ne cu rugăciunile sale. Și cât de mângâietor și alinător este acest gând. Dar ce ne putem dori mai mult decât să ajungem să fim împreună veșnic, și acolo, cu trupurile noastre duhovnicești. Să ne întâlnim și să luăm vorba de unde am rămas: „Doamne ajută!” – „Doamne ajută!”.

Să nu fim cărcotași! Să mulțumim lui Dumnezeu că ni l-a dat pe Părintele Dumitru până aproape la 90 de ani, și nu orice fel de ani, căci a lucrat în toate chipurile până în ultimul an. Și când ne gândim că *Dogmatica* a apărut la 75 de ani (!) și că alte lucrări importante au fost rodul bătrâneților sale! Deja Părintele Dumitru nu mai este numai al nostru. Cine va fi nesocotitul care să spună că Sfântul Isaac Sirul nu este al întregii Biserici, acum inclusiv al celei biruitoare.

În noiembrie și decembrie 1978, am participat la ultimele trei cursuri de dogmatică pentru doctoranzi ale Părintelui Stăniloae. Era deja noapte când începeau lecțiile la care luau parte în jur de zece persoane. Mi-aduc aminte cum am mers într-o seară în urma Părintelui de la stația de tramvai până la facultate. Îi priveam înfiorat silueta destul de înaltă. Era îmbrăcat cu un balonzaid negru

destul de vechi peste rasă, purta pălăria sa cunoscută cu boruri largi și în mână ducea o mică servietă de model vechi. Mersul era bătrânesc, totuși hotărât și vioi. Numai albul bărbii îi strălucea în noapte. Intra în clasă cu același pas sigur. Era izbitor felul în care îi sesizai în același timp și smerenia, și măreția. În jurul unei mese lungi, dreptunghiulare, erau strânși cursanții. În capăt se așeza el. Își scotea pălăria și o punea alături, dar nu se dezbrăca, căci era frig și umezeală. Se făcea rugăciunea și apoi ne așezam. Din servieta mică de modă veche, scotea câteva foi pe care le punea în fața sa. Le ținea acolo ca un dirijor care știe pe dinafară partitura și care o ține în față fără s-o răsfoiască. În prima oră vorbea „Despre Sfânta Treime”, iar în a doua „Despre forme ale rugăciunii permanente”. Vorbea cu ochii aproape închiși, domol și apăsător, fără să se înflăcăreze. Și totuși, ce cuvânt cu putere multă! Părea un om care-și vede de treabă, așezând temeinic piatră lângă piatră și ridicând o construcție solidă. Lumina chioară, atmosfera rece din facultate dădeau o senzație stranie, de spațiu cazon. Era o tăcere deplină, numai foșnetul ușor și grăbit al creioanelor pe hârtie. La sfârșit se ridica și pleca la fel cum venise: ușor ca un înger care-și făcuse vestirea. Noi rămâneam cu construcția.

A patra lecție nu i-a mai fost îngăduită. În timp ce-l așteptam pentru ea, a intrat părintele profesor Ilie Moldoveanu, pe atunci „spiritual” la Facultatea de Teologie din București, astăzi profesor de morală la cea din Sibiu. Ne-a cercetat pe fiecare cine suntem, cu ce ne ocupăm. S-a mirat puțin că un inginer venise la acel curs. Și atunci a avut el acest cuvânt minunat despre Părintele Stăniloae: „Grecii spun că sunt numai trei «Teologi»: Sfântul Ioan Evanghelistul, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Simeon Noul Teolog. Noi, românii, spunem că sunt patru, pentru că-l adăugăm și pe Părintele Dumitru.”

A-l numi Sfântul Dumitru Teologul nu este nici o afirmație spontană și fără acoperire, și nici măcar o canonizare. Nu noi facem sfinții, ci numai lucrarea lor împreună cu Dumnezeu. A-l numi Sfânt Teolog vine în continuarea unei Tradiții foarte austere și precaute, care a punctat din când în când (în veacul întâi,

în cel de-al IV-lea, în cel de-al X-lea și în cel de-al XX-lea) drumul credinței noastre prin „Teologi”.

Întâlnim la Părintele Dumitru cel puțin trei dintre condițiile pe care Biserica le cere unei canonizări:

- sfârșitul său, care, conform martorilor oculari, a constat într-o oră de convorbire cu Dumnezeu și cu Maica Domnului;
- minunile pe care le-a făcut: ce altceva sunt scrierile sale? (dar nu numai ele!);
- evlavia credincioșilor pentru el.

La acestea s-au mai adăugat o mulțime de semne mai mici, pe care nu le mai arătăm acum, dar care sunt dovedite. Din aceste premise corecte și adevărate, Biserica nu poate desprinde decât o concluzie în consecință. Biserica așteaptă ca timpul să probeze, dar niciun canon nu stabilește acest timp. Timpul suntem noi cu mărturia noastră. Imediat după ce Domnul și-a dat duhul, primul care a mărturisit despre El – „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu este Acesta!” – nu a fost un apostol sau un alt ucenic, ci un sutaș anonim și umil. Nu ne este îngăduită nicio risipire. În fond, Părintele Dumitru este o membrană subțiată de Duh prin care Hristos se străvede în chip apropiat.

Părintele Dumitru sau viața ca teologie*

Ce s-a întâmplat în acest an care a trecut de la moartea Părintelui, în legătură cu el? Nimic deosebit, s-ar putea spune. Cei care-i erau aproape îl simt tot atât de aproape, cei care se țineau departe de el se îndepărtează și mai mult. Dar mai sunt și cei care-l descoperă acum, mai ales tineri ce se întâlnesc pentru prima dată cu textele sale. Mereu alții și alții. Din păcate, majoritatea scrierilor sale au dispărut de pe piață...

Și totuși câte ceva se mai întâmplă... La Teologie se studiază, la Spiritualitate ortodoxă și la Morală, *Ascetica și mistica* Părintelui Stăniloae și studenții se bucură să dea și peste un alt fel de „manual” decât cele obișnuite, în general destul de serbede și de anoste, fără suflu și fără viață. La Salonic, un tânăr preot de la Buzău și-a propus, pe parcursul celor patru ani ai bursei sale, realizarea unei ample teze de doctorat pe baza operei Părintelui. Un călugăr, Ignatie, a alcătuit și se pregătește să publice o carte cu cugetări extrase din scrierile Părintelui. Și vor fi fiind și alte lucrări de care noi nu știm încă...

Cărțile, studiile și articolele scrise de Părintele Dumitru ocupă, adunate împreună, mai multe rafturi de bibliotecă. Editarea integrală și critică a operei sale este o întreprindere necesară, la care Patriarhia se gândește, dar care este destul de dificilă și cred că își mai așteaptă încă editorul devotat și dăruit.¹

* Prima apariție în: *Alfa și Omega*, Supliment de spiritualitate creștină al jurnalului *Cotidianul*, București, Anul III, nr. 10 (24), 21 octombrie 1994.

¹ Între timp, și datorită imensei iubiri și prețuirii a Preafericitului părinte Patriarh Daniel pentru Părintele Dumitru Stăniloae, Patriarhia a început această editare, care se află deja într-un stadiu destul de avansat. Cât despre publicistica

Părintele Stăniloae lăsa celui atent și deschis senzația aceasta pregnantă, pe care o ai rar în viață, că se află în fața unui „geniu”, adică a unui om asupra căruia Dumnezeu și-a revărsat darul Său din prea plin. În plus, Părintele a fost de o trezvie extraordinară, a știut să primească darul și să-l sporească cu o rodnicie rară. Din această cauză, era interesant și pilduitor de văzut cum a pornit Părintele la drum, în ce fel a urcat... Noi trăim adesea cu senzația că geniul este o fatalitate, un „sac” greu și fermecat cu care îi încarcă Dumnezeu pe unii oameni, iar ei n-au încotro și trebuie să-l care, cu toate dificultățile și cu toată gloria pe care le implică asumarea acestui dar. După cum poartă acest „sac”, păstrându-i și sporindu-i conținutul sau risipindu-l, se va judeca respectiva persoană.

Începuturile Părintelui nu au, în fond, nimic spectaculos. A pornit la drum temeinic, țărănește, pur și simplu lucrând cu răbdare, cu consecvență și cu continuitate. Nu trebuie să uităm niciun moment, desigur, cât datorează Părintele Stăniloae „politicii” ierarhului său, „ochiului” pe care l-a avut mitropolitul Nicolae Bălan, care i-a creat, la început, toate condițiile de studiu, iar mai apoi, pe cele ale unei dezvoltări normale, promovându-l de foarte timpuriu, atât la conducerea Academiei Teologice Andreene, cât și la cea a *Telegrafului Român*, învățându-i pe alții și publicând mai în fiecare săptămână. Părintele a putut să crească el însuși odată cu studenții și cititorii săi. Din câte știu, și câțiva dintre ierarhii de astăzi, cu mai multă putere și influență, au încercat să facă același lucru, luându-și ucenici și căutând să-i „crească”, dar, după cât se pare, cu mai puțin sau cu altfel de succes. Mai toți acești „ucenici”, în care se punea oarecare speranță pentru revigorarea școlii noastre teologice, au devenit până la urmă „simpli ierarhi”, cu tot felul de angarale administrative pe cap.

interbelică a Părintelui, ea a fost în bună parte pusă la dispoziția amatorilor prin editarea celor trei volume ale lucrării: Dumitru Stăniloae, *Cultură și duhovnicie. Articole publicate în Telegraful Român (1930-1993)*, ediție îngrijită, introducere și note de Ion-Dragoș Vlădescu, Ed. Basilica, București, 2012.

Este evident că primul salt, decisiv, îl constituie pe parcursul teologic („teologic” în sensul deplin, patristic, al cuvântului) al Părintelui Stăniloae descoperirea scrierilor Sfântului Grigorie Palama. Din acest punct de vedere, a fost unul dintre primii care a făcut-o, la scară europeană. Învățătura despre energiile necreate avea să infuzeze nu numai opera, ci și viața Părintelui. Totul capătă mai multă coerență, o amploare duhovnicească sporită, un dinamism irezistibil.

Ceea ce poate să surprindă la început, în perioada interbelică a scrisului Părintelui Stăniloae, este extrema sa prezență în tot ceea ce constituia viața țării, sub diferite aspecte: politic, social, etnic, ideologic, educațional, cultural etc. Nimic din ceea ce frământa societatea românească nu-i era străin, lua atitudine în legătură cu toate evenimentele și situațiile importante ivite, exprima o poziție care, deși adesea vehementă, nu era niciodată rigidă sau pătimașă. Argumentul teologic îl constituia fundamentul oricărei demonstrații. O mare parte dintre aceste texte, adesea critice și acide la adresa unor aspecte ale societății civile și bisericesti interbelice, își păstrează calitatea și prospețimea și în raport cu societatea de astăzi, căci răul are și el, din păcate, o continuitate și o permanență a lui.

În 1943 a fost pusă prima bornă importantă pe drumul a ceea ce s-ar putea numi „teologia Stăniloae”, prin apariția cărții *Iisus Hristos sau restaurarea omului*.

Următorul pas important l-a constituit, desigur, începutul construirii *Filocaliei* românești, început care a coincis cu acela al cunoașterii unui alt mare Sfânt mult îndrăgit de Părintele Stăniloae: Maxim Mărturisitorul. Un început care, „ajutat” și de vitregia timpurilor comuniste, avea să se constituie într-o lungă etapă: între primul și ultimul volum, al XII-lea, al *Filocaliei* au trecut nu mai puțin de 44 de ani!

În 1947 a fost silit de urzeli „colegiale” să părăsească Sibiul pentru București. Mitropolitul Nicolae Bălan n-a mai putut face nimic de astă dată. Istoria o făceau acum alții, cel mai adesea măsluind-o. Oricât ar părea de ciudat, Părintele a avut până la sfârșitul vieții nostalgia timpului petrecut la Sibiu. În acest timp,

ne provine *Ascetica și mistica*, o carte care ar trebui să fie studiată în fiecare liceu. Ea a fost publicată prin vicleșug binecuvântat în 1981, ca al treilea volum al manualului de *Teologie morală ortodoxă* și republicată în două ediții după 1989, cu titlul original. Perioada de până la arestarea din 1959 a fost una de maturizare teologică. Singura posibilitate de manifestare erau studiile teologice publicate în revistele Bisericii. Între timp, numele Părintelui se impusese în lumea teologică, în ciuda diferitelor „lucrături” subterane, operate de mereu activa invidie „colegială”.

Perioada de patru ani de pușcărie politică, în fapt pentru motive de credință, pe lângă amărăciunea și suferințele pricinuite, a sfârșit prin a fi un răstimp de mare importanță pentru drumul Părintelui. Ceva pare că s-a decantat în el, că s-a limpezit. Apropierea suferinței, vecinătatea ei zilnică, trăirea ei, viața comunitară în închisoarea cu multele ei surprize în ceea ce privește dezvăluirea personalității umane, îndelungul timp de reflexie fără puțința de a scrie (și cred că asta a fost una dintre marile sale suferințe), contactul cu duritatea nemascată a regimului au îmbogățit în câțiva ani pe Părintele cu o experiență dură și complexă, pe care nu ți-o dau anii de viață obișnuită.

Cert este că Părintele a ieșit din închisoare la peste 60 de ani nu doborât, ci întărit și cu o dorință impetuoasă de a lucra. De abia acum, profitând și de acei câțiva ani de „dezgheț”, a reușit să iasă „afară”, să țină conferințe, să participe la reuniuni teologice internaționale. Este primit și privit peste tot (nu numai în lumea ortodoxă, dar și în cea catolică sau protestantă) cu respect și admirație. Este în egală măsură îndrăgit pentru atitudinea sa deschisă și prietenoasă, dar și temut pentru intransigența sa dogmatică, pentru ușurința și finețea cu care depista orice abatere doctrinară. Devine un nume tot mai cunoscut și mai citat în lumea teologică, mari universități îl cheamă și îl numără printre Doctorii lor *Honoris Causa*. Începe să fie tradus în principalele limbi de circulație, oarecum, ca un lucru de la sine înțeles, fără ca el să se fi zbatut în vreun fel pentru asta. Nu există problemă importantă teologică sau interconfesională în care să nu fie consultat, în

rezolvarea căreia cuvântul său să nu fie considerat aproape decisiv. Încep să-i apară cărți. Greu și rar, totuși îi apăreau. Fiecare carte era pentru el o încercare, o luptă cu „structuri absurde și aberante”, o așteptare înfrigurată. Aceeași îngrijorare: va mai apuca sau nu să le vadă tipărite? Perioada aceasta de 30 de ani de după ieșirea din închisoare, la o vârstă care pentru alții nu reprezintă decât grijile obișnuite de pensionar, a fost, în final, pentru el cea mai fertilă și cea mai rodnică din întreaga activitate. Lucra zilnic, fără răgaz. Se trezea și începea în zori și nu se mai oprea decât seara, când începea lumea să-l viziteze.

După 28 de ani, a putut fi reluată și continuată seria *Filocaliilor*. Ea va arăta acum altfel. Studiile introductive, notele și comentariile extrem de bogate ale Părintelui devin ele însele parte componentă a *Filocaliei*, ridicându-se la nivelul de gândire și de duhovnicie al Sfinților traduși și comentați. Unele dintre cele mai puternice pagini scrise de Părintele Stăniloae se află „risipite” aici, prin subsolurile *Filocaliilor*, grefându-se organic și cu egală demnitate pe scrierile Sfinților Părinți. Nu doar lucra asupra operei Părinților, ci o trăia. Era mereu îndrăgostit. De fiecare dată de Sfântul pe care-l traducea și-l comenta și în care descoperea tot timpul ceva nou, extrem de important.

Lista studiilor și cărților publicate este lungă², și fiecare își are valoarea și frumusețea sa, dar eu cred că cele trei volume ale *Teologiei dogmatice ortodoxe* trebuie scoase în evidență ca importanță, ca greutate în impunerea unui suflu nou, mai viu și mai duhovnicesc în teologia noastră. Se află aici un alt fel de a scrie teologie, în care duhul și parfumul patristic nu sunt ofilite de limbajul folosit, care, deși mai apropiat de maniera modernă de formalizare, păstrează întreaga savoare a vechii limbi române, formată și folosită în biserici. Parcă nicăieri apologetica sa nu

² Ea este acum integral accesibilă în urma apariției consistentului volum : Virginia Popa, *Părintele Dumitru Stăniloae, Biobibliografie*, Ed. Trinitas a Patriarhiei Române, București, 2013.

obține, ca aici, o combinație mai fericită între fermitate și rafinament, între intransigență și iubire. Ar fi de remarcat, de pildă, felul în care nu ezită să citeze din cei pe care-i combate, atunci când aceia exprimă ceva corect din punctul de vedere al credinței. Chiar dacă alte scrieri reiau și dezvoltă unele dintre temele *Dogmaticii*, chiar dacă Părintele se gândea adesea cum ar rescrie această carte care nu-l mai mulțumea, totuși în ea aflăm sistemul, structura întregii sale teologii. Volumul imens al operei sale teologice ar putea descuraja pe cel ce se apropie de ea. Dar poate nu atât parcurgerea ei integrală este importantă pentru cei mai mulți dintre noi, cât însușirea duhului în care făcea teologie Părintele Dumitru. Teologia sa este o continuă convorbire prietenească cu Dumnezeu, într-o ultimă analiză, ea este slujbă, oficiere. Este de ajuns, pentru cei ce dispun de timp mai puțin, să ia din când în când câte o carte a lui și să citească cu atenție câteva pagini. Întotdeauna vor fi folosiți și numai cu atât, întotdeauna, în măsura în care sunt deschiși și disponibili, ceva se va amorsa în ei, vor auzi o chemare și o încurajare de a porni la drum.

Una dintre marile lecții ale operei Părintelui Stăniloae este aceea că nu se poate face o teologie de mare forță și cu impact asupra credincioșilor fără a dubla cunoașterea teologică de o viețuire pe potrivă. În teologie, nu este de-ajuns numai să fii un om cumsecade, călduț. Nu se poate vorbi cu credibilitate și cu o bună cunoaștere despre Dumnezeu fără a fi locuit de El, despre sfințenie fără a o practica, despre om fără a-l iubi ca pe tine însuși. Cărțile Părintelui sunt mai mult decât o bibliografie obligatorie pentru orice teolog serios, sunt un îndreptar practic pentru orice creștin ce voiește să înainteze pe drumul cunoașterii lui Dumnezeu și al practicării virtuților creștine. Teologia Părintelui Stăniloae este o cale de a trăi apropierea de Dumnezeu. De altfel, în întâlnirea cu el, părintele duhovnicesc, tatăl mult iubitor te întâmpină mai întâi și abia mai apoi marele teolog, fără ca ei să fie despărțiți, desigur.

Astăzi, poate părea banal să enunți principalele centre de forță ale teologiei sale: **Sfânta Treime, importanța persoanei, Hristos, iubirea**. S-ar putea spune, pe bună dreptate, că ele sunt inerente

oricărei teologii autentice. Da, dar trebuie observate profunzimea până la care ajunge Părintele Stăniloae și accentele juste pe care le pune în tratarea acestor teme. Trebuie văzută importanța acestor accente și adânciri în contextul politic, cultural și teologic al epocii noastre. Părintele răspunde, la fel ca Sfinții Părinți de altfel, problemelor pe care timpul său i le-a pus. Așezându-se mereu în continuarea Sfinților Părinți și, prin ei, a Evangheliei lui Hristos, Părintele Stăniloae adaugă: trăirea sa, mărturia aventurii sale duhovnicești la care ne ia părtași și care nu este repetitivă, ci mereu redescoperitoare și descoperitoare. El se înscrie, astfel, dinamic în Tradiție.

Nu pot să uit această remarcă atât de potrivită și de corectă a lui Ioan Alexandru, că Părintele era „un om familiar cu Hristos”. Într-adevăr, el se simțea în proximitatea lui Hristos. Părintele Dumitru a fost un om care nu numai că găsisse Calea, dar avea și harul de a ne-o arăta în tot farmecul ei. Ar fi păcat să nu profităm de acest lucru și să nu-l însoțim.

Prin Părintele Dumitru, teologia românească se propune lumii și lui Dumnezeu în expresia ei cea mai autentică și mai concentrată, esențială. Părintele Stăniloae nu este o apariție spontană. În spatele lui stau o mulțime de trăitori și gânditori duhovnicești, fie ei monahi sau mireni. Părintele Dumitru este încununarea acestui lanț de teologi, cărora trăirea le-a fost preponderentă speculației, veniți dintr-un neam care s-a lăsat penetrat de Biserică până la identificare.

Și nu știu de ce, dar, când vorbesc despre Părintele Dumitru, îmi apare totdeauna alături și chipul Părintelui Paisie de la Sihăstria, exprimând complementar, cu maximă simplitate, culmile aceleiași prea înalte ierarhii a sfințeniei.